

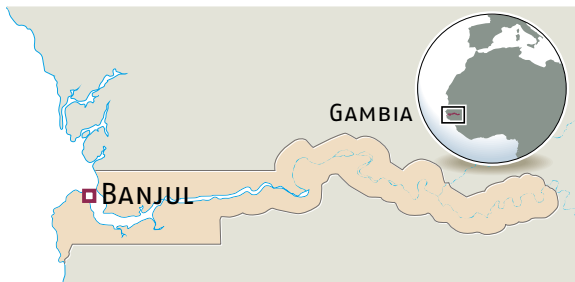
Een schooltje als veiligheidsschild tegen stenengooiers

Pastor Gideon Adeoye bij zijn kerk in Tallinding. Er mocht geen bord meer langs de weg staan dat de weg naar de kerk wijst; daarom ligt het nu werkeloos op het kerkplein.

TEKST EN BEELD LEX RIETMAN

Gambia, een moslimland in West-Afrika, staat bekend als redelijk tolerant voor religieuze minderheden. Toch heeft de kleine groep christenen het moeilijk. Ze lijden onder discriminatie en bedreigingen – vooral binnen de familiekring. Iemand die christen wordt, kan uit huis gezet worden of met de dood bedreigd. In het westen van het land is daarom een safehouse voor verstoten vrouwen en hun kinderen in aanbouw. Er komt een hoge muur omheen.

In deze geulen komt de fundering voor hoge muren; het safehouse voor vrouwen en kinderen bij Pancholi heeft bescherming nodig.

Op een afgelegen terrein in de bush bij het plaatsje Pancholi, ver ten zuiden van de chaotische drukte van Gambia's economische hoofdstad Serrekunda, zijn vijf bouwvakkers aan het werk. Uit een gettoblaster klinkt Afrikaanse technomuziek – arbeidsvitaminen voor u. Een man is bezig met de waterleiding, twee leggen er de laatste hand aan een betonvloer, de andere mannen werken het dak af van een rechthoekig gebouw met portieken: een eenvoudig, functioneel bouwwerk. Dat was ook de bedoeling, vertelt pastor John Jetta (40). En tegelijk moet het een 'paradijs' worden, zegt hij – een eenvoudig paradijs voor mensen die uit hun huis gezet worden vanwege hun christelijk geloof. Gambia heeft de reputatie van een zekere tolerantie op godsdienstig gebied. Volgens het Gambiaanse bureau voor statistiek GBS is 95 procent van de 2,3 miljoen inwoners moslim. De speelruimte voor religieuze minderheden – in de officiële cijfers is de resterende 5 procent christen – is voor West-Afrikaanse begrippen aanzienlijk. De grondwet garandeert godsdienstvrijheid en vriendschappen tussen moslims en christenen zijn heel normaal.

in de praktijk

Maar dat wil niet zeggen dat er in de praktijk geen sprake is van onderdrukking. Vooral ex-moslims die zich tot het christendom bekeerd hebben, zijn daarvan het slachtoffer. Voor deze mensen is het opvanghuis in Pancholi bedoeld. Een 'safehouse', noemt dominee Jetta het. 'Mensen die uit een moslimfamilie komen en christen worden, krijgen te maken met allerlei vormen van vervolging en onderdrukking', zegt hij. 'Verstoting uit de compound van de familie is daar één van. Ze

krijgen te horen: als je christen bent geworden, kun je hier niet langer wonen. Wij willen deze mensen hier het begin van hun christelijke reis bieden.' In eerste instantie zal er plaats zijn voor tien ex-moslims. Het is een project van de Christian Care Foundation, een Gambiaans-Nederlandse stichting, die enkele jaren geleden speciaal voor dit doel werd opgericht. 'Dit eerste onderkomen is nog maar het begin', zegt Jetta. Hij is van meet af aan nauw bij het project betrokken. 'Aan de andere kant van het terrein willen we een gebouw voor gezinnen neerzetten. Eigenlijk ondergaan zij de zwaarste vervolging. Want als ze jou met je kinderen wegsturen uit de familiecompound omdat je christen bent geworden, dan heb je vooral voor je kinderen een plek nodig. Als je nergens heen kunt, zit er niets anders op dan teruggaan naar je familie en

'We zijn klein in aantal, maar onze stem is luid.'

naar de islam. Daarom willen we gezinnen kunnen opvangen. En dus gaan we op ons terrein straks ook een onderkomen bouwen voor gezinseenheden, met een keuken en alle andere basisvoorzieningen.' In 2015 riep de Gambiaanse dictator Yahya Jammeh zijn land uit tot een islamitische staat. Deze zet van Jammeh – aan de macht

Bouwwerkers aan het werk aan het safehouse: een eenvoudig, functioneel gebouw en tegelijk een paradijs.

gekomen door een militaire staatsgreep in 1994 – werd algemeen opgevat als een poging het imago van zijn corrupte en repressieve regime op te poetsen bij de islamitische meerderheid van de bevolking. Het zou hem weinig helpen. Bij de verkiezingen van december 2016 verloor Jammeh van de kandidaat van de verenigde oppositie, Adama Barrow. Jammeh weigerde zijn nederlaag te erkennen en stapte pas op na een interventie van West-Afrikaanse buurlanden. Sindsdien verblijft hij in ballingschap in Equatoriaal Guinee. De nieuwe president Adama Barrow schafte kort na zijn aantreden in januari 2017 de islamitische staat af. De democratische opening na 22 jaar autoritair bewind kwam ook voor de christelijke minderheid als een opluchting. Maar de bezorgdheid groeide toen president Barrow trekjes van zijn voorganger begon te vertonen.

verbijstering

Eerst verbrak hij zijn belofte dat hij na drie jaar zou opstappen, om zo de overgangsfase naar de democratie af te ronden met vervroegde verkiezingen. En tot verbijstering van velen kondigde Barrow enkele maanden voor de presidentsverkiezingen van december 2021 een stembusalliantie aan met de APRC, de partij van de gevluchte dictator Jammeh. Dat gaf aanleiding tot speculaties over een terugkeer van Jammeh en diens politiek van islamisering. Barrow werd herkozen; ruim drie maanden later is het nog te vroeg om conclusies te trekken. Maar pastor Gideon Adeoye (63) denkt niet dat er veel zal veranderen voor de christelijke minderheid.

Twintig jaar geleden kwam hij uit zijn geboorteland Nigeria naar Gambia om zendingswerk te doen. 'Voor de christelijke gemeenschap zie ik geen gevaar in de alliantie tussen president Barrow en de partij van Jammeh', zegt hij, in zijn kerk in Tallinding. 'De kerk in Gambia kan niet zomaar onrechtvaardig behandeld worden. We zijn klein in aantal, maar onze stem is luid.'

protesteren helpt

Om duidelijk te maken wat hij bedoelt, wijst hij op de grondwetswijziging die een jaar geleden in het parlement van Gambia werd weggestemd. 'Sommige artikelen uit het voorstel waren een bedreiging voor de toekomst van de kerk', zegt Adeoye. 'Daarop kwamen de kerken eensgezind in verzet. In de Nationale Assemblée zit geen enkele christelijke afgevaardigde, maar toch stemde de meerderheid van het parlement tegen de grondwetswijziging, met als argument dat Gambia een seculiere staat is. We willen geen discriminatie in de grondwet tegen christenen, vonden zelfs de moslims in het parlement. Zonder ons protest was dat misschien niet gebeurd.' Een van de artikelen uit de verworpen grondwetswijziging bepaalde dat bij een conflict tussen een moslim en een christen de islamitische rechtbanken bevoegd zijn. Deze zogenoemde *cadi courts* stammen uit de tijd van de Britse kolonisatie. Hun rechtsmacht, gebaseerd op de *sharia*, is beperkt tot zaken op het gebied van huwelijk, echtscheiding en erfenis, en voor zover het moslims gaat. De voorstanders van de nieuwe grondwet wilden de rechtsmacht van de *cadi courts* uit-

Pastor John Jetta is er niet gerust op dat Gambia niet met een vorm van sharia te maken krijgt.

breiden en ze op hetzelfde niveau als de seculiere rechtbanken plaatsen.

Toch ontkomt ook de kerk van pastor Adeoye niet aan discriminatie en onderdrukking. Het is de reden waarom hij de naam van zijn kerk liever niet in de krant wil – je hoeft het kwaadwillenden tenslotte ook weer niet al te makkelijk te maken. En hoewel de Nigeriaanse dominee toegeeft dat het met de religieuze verdraagzaamheid in Gambia heel wat beter gesteld is dan in zijn land van herkomst, is de situatie volgens hem verre van ideaal. 'Om je een idee te geven: we hadden een bord langs de hoofdweg gezet om de richting naar onze kerk te wijzen', zegt Adeoye. 'Voor zo'n bord moet je de Nationale Wegenautoriteit betalen. Dat hadden we dus gedaan. Vorig jaar werd het bord neergehaald, we weten niet door wie. We stapten naar de wegenautoriteit en daar kregen we te horen dat we geen richtingbord meer langs de hoofdweg mochten plaatsen – of we nu betaalden of niet.'

Soms komen er ook stenen over de muur naar de kerk gevlogen. En naar de auto van Adeoye. Hij laat het gebroken glas van zijn voorruit zien. Op een dag vond hij zijn geparkeerde auto terug met vier lekgestoken banden. 'Als je naar de politie gaat, vragen ze: wie verdenk je? Dat weet je natuurlijk niet. En dat is voor de politie dan het excuus om niets te doen.'

binnen de familiekring

De ernstigste gevallen van religieuze vervolging vinden vooral binnen de familiekring plaats – Adeoye heeft het van nabij meegemaakt. 'Een vrouw uit onze kerk, getrouwd met een christelijke man, werd bedreigd

door haar familie', vertelt hij. 'Als je niet terugkeert naar de islam, zullen we je vermoorden, kreeg ze te horen. Haar man kon niet tegen de druk en verliet zijn vrouw. Ze bleef alleen achter met vijf kinderen. Ze keerde terug naar haar familie en komt nu in het geheim naar deze kerk – alleen 's avonds als het donker is. Om geen argwaan te wekken kleedt ze zich als een moslima. We hebben in onze geloofsgemeenschap nog drie gezinnen in een soortgelijke situatie: vrouwen met kinderen, die in de steek gelaten werden om hun geloof. Zij behoren tot de geheime gelovigen die wij in onze kerk hebben.'

In veel gevallen zijn deze geheime christenen jongeren. 'Gewoonlijk zijn het mensen tussen vijftien en twintig jaar die zich bekeren', zegt dominee Adeoye. 'Het is de leeftijd van bewustwording. We moedigen hen aan hun bekering geheim te houden, om vervolging door de familie te voorkomen. Want als hun ouders er lucht van krijgen, bestaat de kans dat ze het huis uit gestuurd worden. Of de familie weigert voortaan schoolgeld te betalen voor deze kinderen. In dat geval springt de kerk bij, zodat ze toch naar school kunnen.'

inkomsten en banen

Op het terrein in de bush van Pancholi zit de werkdag erop. Het zal niet lang meer duren voordat de eerste bewoners hun intrek kunnen nemen. Misschien nog twee of drie maanden, denkt John Jetta. Hij laat een kaarsrechte geul zien die uitgegraven is aan de rand van het terrein, dat precies een voetbalveld groot is. Hier komt de fundering van een muur, legt hij uit. 'We hebben deze plek

met opzet gekozen omdat het ver van de grote stad is', zegt hij. 'Maar we gaan er ook een stevige en hoge muur omheen bouwen, zodat niemand de bewoners bij hun christelijke activiteiten kan bespieden. We willen dat ze zich hier veilig en thuis voelen.'

Het project, dat ondersteund wordt door de stichting Hulp Vervolgde Christenen, beperkt zich niet tot het verschaffen van onderdak. Er komt ook een herberg voor toeristen. Aan de ene kant moet die de noodzakelijke inkomsten opleveren om het safehouse te kunnen onderhouden. En tegelijk kan zo'n herberg banen opleveren voor de bewoners. 'Soms verliezen mensen ook hun werk als ze hun leven aan Christus geven', zegt Jetta. 'We willen hun hier een zo compleet mogelijk bestaan bieden, zodat ze een toekomst kunnen opbouwen.'

Wat verwacht hij voor de situatie van christenen in het land, nu president Adama Barrow herkozen is? Dominee Jetta heeft er gemengde gevoelens over. 'Barrow heeft de islamitische staat teruggedraaid, dat is waar. Maar tegelijk stopte hij meer islam in de voorstellen voor een nieuwe grondwet.' De nieuwe grondwet mag dan voorlopig van de baan zijn, Jetta is niet gerust op de toekomst.

'Als mijn vader sterft, erf ik niets omdat ik christen ben.'

'De moslimorganisaties in het land zijn invloedrijk. Ze worden gefinancierd door landen als Saoedi-Arabië en Koeweit. Ze proberen hun project van een islamitisch hooggerechtshof naast het gewone hooggerechtshof er via de politiek door te drukken. Dat heeft ook voor christenen gevolgen. Stel dat mijn vader moslim is, terwijl ik christen ben geworden. Als mijn vader overlijdt, erf ik niets. Want voor het islamitische hof ben ik als christen geen kind meer van mijn vader. Dat is de huidige situatie. Dus je kunt je voorstellen dat de christenen in Gambia zich zorgen maken over de pogingen om het islamitische recht in te voeren tot op het hoogste niveau.'

goede christelijke scholen

Toch overheerst het optimisme. 'Toen ik hier twintig jaar geleden kwam, was zo'n 6 procent van de bevolking christen', zegt pastor Adeoye. 'Nu schat de Gambiaanse raad van kerken ons aantal op 18 tot 20 procent.' Onderwijs speelt daarbij een belangrijke rol. Christelijke scholen staan in Gambia bekend om de goede kwaliteit van het onderwijs. 'Heel wat moslimfamilies hebben er geen probleem mee om hun kinderen naar een christelijke school te sturen', zegt dominee Jetta. Daarom heeft hij diverse schooltjes geopend in moslimgemeenschappen. 'Dat geeft de mensen de kans in aanraking te komen met de christelijke cultuur.'

In het geval van dominee Adeoye heeft het schoolje dat tegen zijn kerkgebouw aangeplakt staat, nog een tweede functie. 'Van onze kinderen komt 80 procent uit moslimfamilies', zegt hij. 'De school is zo een veiligheidsschild tegen stenengooiers.' ◀